

KONKURENCE LATVIJAS MOBILO SAKARU TIRGŪ

Abstract

Competition in the Latvian mobile connections market

20 years ago the Latvian people could not imagine that they will replace stationary phones with mobile phones, that they will be able to call anyone at any time and place, to write messages and receive voice mail paying just a couple of Latvian lats. Now it is a reality and nowadays could not be imagined without a mobile presence and participation in human life. Cell phones are used by everybody - children, young people, senior people, telephones are also enrolled by legal persons.

The mobile communications market is a component of the voice telephony and the voice telephony market is a sub-sector of the electronic communications industry, but in the national economy electronic communications industry is a component of the transport and communication sectors.

In the Latvian mobile communications market there are several operators offering their services. One activity focuses on the home market, others on the foreign market; someone has its own telecommunications networks, while others are renting telecom network capacity.

In the article there are overhauled and described most largest and influential operators or participants of the Latvian mobile communications market who focuses their activities on the home market for GSM / UMTS network. In the Latvian mobile communications market they are: LTD "LMT", LTD "Tele2" and LTD "Bite Latvia". Also overhauled participants customer number, profits, turnover, capital investments and offered services tariffs of the mentioned mobile connections markets operators.

Atslēgas vārdi: mobilo sakaru tirgus, dalībnieki, konkurence, LMT, Tele2, BITE.

20 gadus atpakaļ, Latvijas iedzīvotāji nespēja iedomāties, ka stacionāros telefonus viņi aizvieto ar mobilajiem telefoniem, ka varēs sazvānīt jebkuru cilvēku jebkurā diennakts laikā un vietā, rakstīt īsziņas un saņemt balss pastu, maksājot par to tikai pāris latus. Tagad tā ir realitāte un mūsdienās, ikdiena nav iedomājama bez mobilo telefonu klātesamības un līdzdalības cilvēka dzīvē. Mobilos telefonus izmanto visi - bērni, jaunieši, pensijas vecuma cilvēki, tālrunus reģistrē arī juridiskās personas.

Mobilo sakaru tirgus ir balss telefonijas tirgus sastāvdaļa, savukārt balss telefonijas tirgus ir elektronisko sakaru nozares apakšnozare, taču tautsaimniecības griezumā elektronisko sakaru nozare ir transporta un skaru nozares sastāvdaļa.

1.1.tabula

Patstāvīgo iedzīvotāju skaits Latvijā no 2005. – 2010.gadam, fakt.sk.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Iedzīvotāju skaits	2306634	2294590	2281305	2270894	2261294	2248374

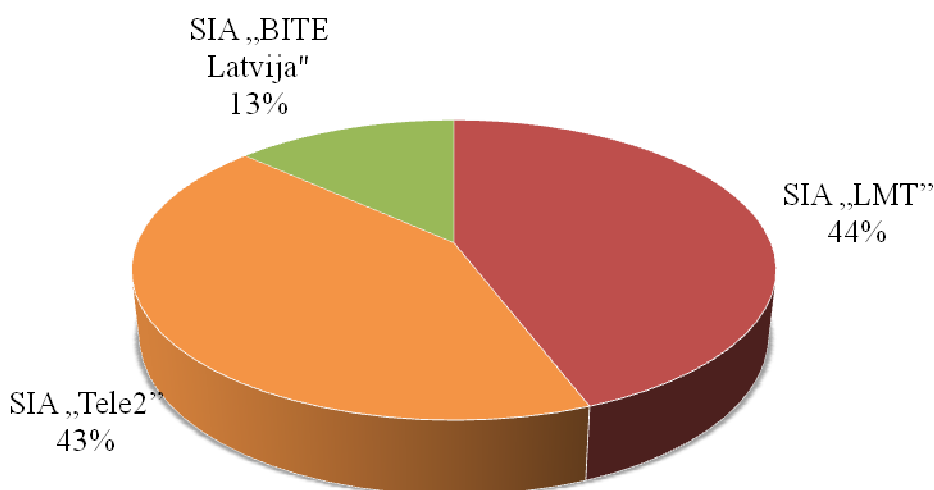
Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde. *IS02. PASTĀVĪGO IEDZĪVOTĀJU SKAITS PĒC DZIMUMA UN DZĪVESVIETAS GADA SĀKUMĀ* <http://data.csb.gov.lv/Dialog/> [2011.13.03].

Latvijas mobilo sakaru tirgū savus pakalpojumus piedāvā vairāki operatori. Vienu darbība ir orientēta uz iekšzemes tirgu, citu uz ārzemes tirgu, vieniem ir savi telekomunikāciju tīkli, kamēr citi telekomunikāciju tīklu jaudu irē.

Rakstā tiks apskatīti lielākie un ietekmīgākie Latvijas mobilo sakaru tirgus dalībnieki jeb operatori, kuri savu darbību orientē uz iekšzemes tirgu GSM / UMTS tīklā. Latvijas mobilo sakaru tirgū tie ir: SIA „LMT”, SIA „Tele2” un SIA „Bite Latvija”.

1.2.attēls

Mobilo sakaru tirgus dalībnieku tirgus daļas sadalījums 2010.gadā, %

Avots: Autores izveidots pēc SIA LMT. *Paziņojumi presei*.
http://www.lmt.lv/lat/par_lmt/presei/presei_2011?presscode=238 [2011.15.03]. SIA TELE2. *Medijiem*.
<http://www.tele2.lv/medijiem.html> [2011.15.03]. SIA BITE Latvija. *Vēsture*.
<http://www.bite.lv/lv/about/bite/history> [2011.15.03].

SIA „LMT” (turpmāk tekstā LMT) ir izveidots 1992.gadā un ir pirmais mobilo sakaru operators Latvijā. Taču kā monopolists LMT bija īsu laika brīdi, jo 1995.gadā tika dibināts otrs mobilo sakaru operators (kurš savus pakalpojumus sāka piedāvāt 1997.gadā), kas bija pazīstams kā Baltcom GSM, bet jau 2000.gadā SIA ”Tele2” (turpmāk tekstā Tele2) nopirka Baltcom GSM, kas uz pirkšanas brīdi bija otrs lielākais mobilo sakaru operators valstī, tādā veidā Tele2 ienākot Latvijas mobilo sakaru tirgū, jau no pirmās darbības dienas bija „iegūvis” savus klientus un tirgus daļu. Otrā mobilo sakaru operatora darbības uzsākšanu var dēvēt par mobilo sakaru tirgus attīstības sākumu, jo konkurence ļāva mazināt mobilo sakaru pakalpojumu cenas. Līdz ar to ievērojami palielinājās mobilo sakaru lietotāju skaits. 2002.gadā tika dibināts SIA „ZetCOM” , kas irēja telekomunikāciju tīkla jaudu no LMT un bija pazīstams tirgū kā AMIGO, kurš piedāvā priekšapmaksas kartes. 2007.gadā SIA „ZetCOM” apvienojās ar LMT un 100% SIA „ZetCOM” kapitāldaļas pārgāja LMT īpašumā, tādējādi atstājot Latvijas mobilo sakaru tirgū arvien divus uzņēmumus: LMT un Tele2.

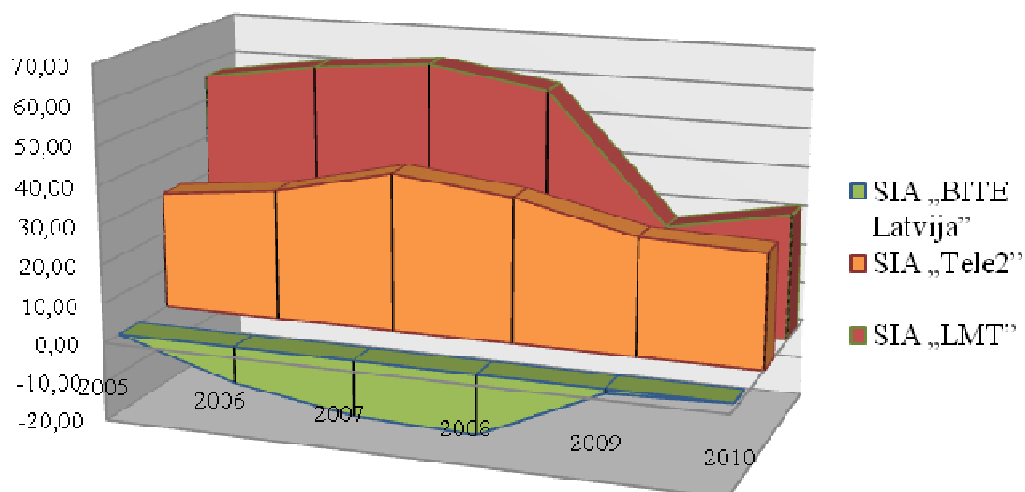
Trešais, nopietnais konkurents, mobilo sakaru tirgū ienāk 2005.gadā un tas ir SIA "BITE Latvija" (turpmāk tekstā Bite).

1.2. attēlā ir parādīts mobilo sakaru operatoru tirgus sadalījums savā starpā, rēķinot pēc klientu skaita 2010.gadā. Kopā LMT, Tele2 un Bite klientu skaits bija 2414707, kas Latvijas patstāvīgo iedzīvotāju skaitu 2010.gadā pārsniedz par 166333, tāda situācija tirgū novērojama jau no 2006.gada. Patstāvīgo iedzīvotāju skaits Latvijā no 2005.gada līdz 2010.gadam ir redzams 1.1.tabulā.

No 1.2.attēla redzam, ka LMT un Tele2 tirgus daļa katram ir vairāk par 40%, bet starpība sastāda tikai 1%. Starpība starp LMT un Tele2 tirgus daļu jau vairākus gadus ir līdzīga jeb viens no otra klientu ziņā atšķiras dažus procentus ietvaros. Savādāka situācija ir ar Bite. Bite tirgus daļa uz 2010.gadu sastādīja 13%, tas ir nozīmīgs pieaugums ņemot vērā, ka savas darbības pirmajā gadā, jeb 2005.gadā tie bija 3% robežās.

1.3.attēls

Mobilo sakaru tirgus dalībnieku peļņa 2005. – 2010.gadā, milj.Ls

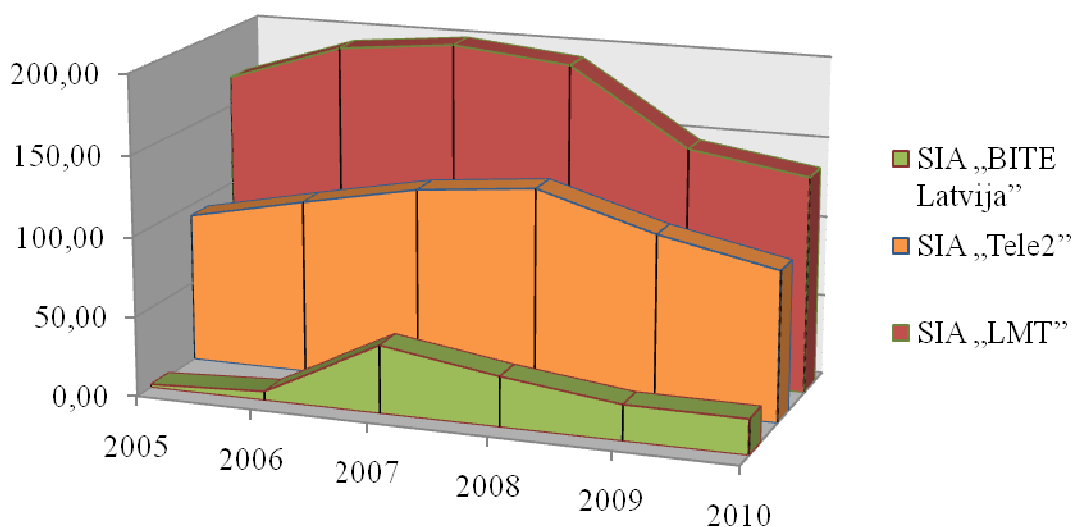
Avots: Autores izveidots pēc Lursoft. *15 lielākie uzņēmumi pēc peļņas gadu griezumā.*
http://www.lursoft.lv/estadistic?act=UR_STATS&id=365 [2011.15.03] un SIA BITE Latvija. *Vēsture.*
<http://www.bite.lv/lv/about/bite/history> [2011.15.03].

Mobilo sakaru tīkla pārklājumu ziņā, rādītāji ir līdzīgi visiem trīs operatoriem, neskatoties uz to, ka Bite pievienojās tirgum tikai 2005.gadā. Pēc mobilo sakaru tirgus dalībnieku mājas lapās pieejamiem datiem, LMT tīkla pārklājums sastāda vairāk par 99%, Tele2 sniedz precīzākus rādītājus – tie ir 99,6%, bet Bite tīkla pārklājums uz 2011.gadu ir 97%.

Mobilo sakaru tirgus dalībnieki ir vieni no lielākajiem uzņēmumiem nodokļu maksātājiem Latvijā. Pēc Lursoft datu bāzē pieejamiem datiem, mobilo sakaru tirgus dalībnieki jau vairākus gadus ir starp 10 lielākajiem uzņēmumiem Latvijā pēc gūtās peļņas. 1.3.attēlā parādīta mobilo sakaru tirgus dalībnieku peļņa pēc nodokļu nomaksas laika periodā no 2005.līdz 2010.gadam miljonos latu. No attēla redzam, ka vislielāko peļņu saņem LMT, kaut gan uz 2010.gadu starpība starp LMT un Tele2 peļņu pēc nodokļiem ir nenožīmīga.

1.4.attēls

Mobilo sakaru tirgus dalībnieku apgrozījums 2005. – 2010.gadā, milj.Ls

Avots: Autores izveidots pēc Lursoft. *Uzņēmumi ar lielāko gada apgrozījumu.* http://www.lursoft.lv/estadistic?act=UR_STATS&id=8 [2011.15.03].

LMT jau kopš 1996.gada atrodas starp 10 lielākajiem uzņēmumiem Latvijā pēc peļņas. LMT līdz 2007.gadam ir novērojama peļņas palielināšanās, bet sākot ar 2008.gadu peļņa sāk samazināties. Tele2 no 2005.gada līdz 2010.gadam pēc peļņas rādītājiem izskatās visai viendabīgs, bez lieliem lēcieniem vai kritumiem rādītājos, taču kopējā tendence ir ekvivalenta LMT – no 2005.līdz 2007.gadam kāpums un no 2008.gada kritums. Savādāka situācija ir BITE. BITE pēc Lursoft datu bāzē pieejamiem datiem ne reizi nav bijis 10 lielāko uzņēmumu topā pēc peļņas. Sākot no uzņēmuma darbības, BITE peļņa ir ar mīnuss zīmi, taču 2010.gada 3.ceturksnī sasniedza pozitīvu atzīmi un sastādīja 39000 Ls. Rādītāji, kas ir izmantoti BITE raksturojumam pēc peļņas ir EBIDTA (peļņa pirms procentiem, nodokļiem, nolietojuma un amortizācijas).

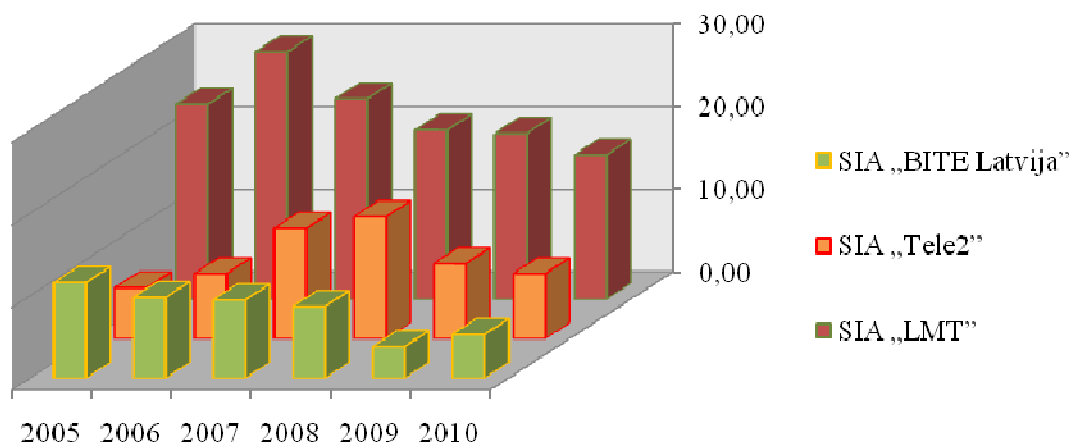
LMT saņem ne vien lielāko peļņu, bet ir līderpozīcijā arī apgrozījuma ziņā. 1.4.attēlā ir parādīts mobilo sakaru tirgus dalībnieku apgrozījums faktiskos skaitļos piecu gadu nogrieznī. Apgrozījuma ziņā LMT arī ieņem līderpozīcijas, gan 2005.gadā, gan 2010.gadā.

No 2008.gada visiem mobilo sakaru tirgus dalībniekiem ir vērojama apgrozījuma samazinājuma tendence. Apgrozījuma samazinājumu ietekmēja gan ikmēneša ieņēmumi no klientiem, jo cilvēkiem ir mazinājusies maksātspēja, gan operatoru pastāvīgās akcijas ar mērķi piesaistīt klientus no konkurentiem, jo mobilais tirgus ir pārsātināts, gan arī citi faktori.

Mobilo sakaru tirgus nav iedomājams bez lieliem kapitālieguldījumiem. 1.5.attēlā ir atspoguļota mobilo sakaru tirgus dalībnieku kapitālieguldījumu dinamika 2005.-2010.gadā.

1.5.attēls

Mobilo sakaru tirgus dalībnieku kapitālieguldījumi 2005.-2010.gadā, milj.Ls

Avots: Autores izveidots pēc SIA LMT. *Paziņojumi presei.*

http://www.lmt.lv/lat/par_lmt/presei/presei_2011?presscode=238 [2011.15.03]. SIA TELE2. *Medijiem.*

<http://www.tele2.lv/medijiem.html> [2011.15.03]. SIA BITE Latvija. *Vēsture.*

<http://www.bite.lv/lv/about/bite/history> [2011.15.03].

Kapitālieguldījumi tiek ieguldīti jaunu tīklu pārklājumu bāzes staciju celšanai un uzturēšanai, jauno tehnoloģiju attīstības un citur. Kopumā viena mobilo sakaru tirgus dalībnieka kapitālieguldījumi vidēji sastāda trešo daļu no uzņēmuma peļņas pēc nodokļu nomaksas, savādāka situācija ir ar Bite, jo pirmajos piecos gados uzņēmuma peļņa ir ar mīnuss zīmi, bet lai iekarotu potenciālos klientus un paplašināt tirgus daļu, kapitālieguldījumi gada laikā sastāda no 3 – 10 miljoniem latu.

Apkopojot informāciju par finanšu rādītājiem jāsaprot, ka līderis mobilo sakaru tirgū ir LMT, taču Tele2 atpaliek pavisam maz. Jāatzīmē, ka konkurence par klientiem operatoru starpā ir sīva un saspringta, jo šādas tirgus situācijas apstākļos, kad tirgus ir pārpildīts, klientu pārsvars nozīmē veiksmīgu un peļņu nesošu darbību.

Viens no svarīgākajiem faktoriem, kas rosina klientu izdarīt izvēli par labu vienam vai otram uzņēmumam ir tarifi mobilo sakaru tīklā.

1.6.attēls

SIA "LMT", SIA "TELE2" un SIA "BITE Latvija" tarifu salīdzinājums 2011.gadā

	SIA "LMT"		SIA "Tele2"		SIA "BITE Latvija"	
	<i>pastāvīgais pieslēgums</i>	<i>Okarte</i>	<i>pastāvīgais pieslēgums</i>	<i>Zelta Zivtiņa</i>	<i>pastāvīgais pieslēgums</i>	<i>BiFri</i>
Pieslēgšanas maksa	0	0	0	0	0	0
Abonēšanas maksa	2-60		1-18		0-17	
Maksa par savienojumu	0	0		0-0,037	0-0,024	0
<i>Maksa par sarunas minūti</i>						
LMT tīkls	0-0,09	0,01-0,077	0-0,08	0,045- 0,20	0-0,085	0,06
Tele2 tīkls	0-0,17	0,07-0,12	0-0,08	0-0,116	0-0,085	0,06
Bite tīkls	0-0,17	0,07-0,12	0-0,08	0,045- 0,20	0-0,85	0
Triatel tīkls	0-0,17	0,07-0,12	0-0,08	0,045- 0,20	0,085	0,06
SMS	0-0,07	0,01-0,04	0-0,05	0-0,015	0-0,05	0-0,04
<i>Maksa par sarunas minūti ar fiksēto tīklu abonentu</i>						
Lattecom tīkls	0-0,14	0,07-0,22	0,08	0,045- 0,20	0-0,085	0,06
Citi fiksēti sakaru operatori	0-0,20	0,07-0,12	0-0,36	0,045- 0,20	0-0,15	0,06

Avots: Autores izveidots pēc SIA GV KERNEL. *Tarifus salīdzinošā tabula.*
http://mobitel.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=240&Itemid=15 [2011.15.03], SIA LMT. *Pieslēguma veidi.* http://www.lmt.lv/lat/abonentiem/piesleguma_veidi [2011.16.03], SIA LMT. *O!Tarifi.* <http://www.okarte.lv/lat/tarifi> [2011.15.03]. SIA TELE2. *Tarifu plāni.* http://www.tele2.lv/tarifu_plani.html [2011.17.03], SIA TELE2. *Tarifi.* <http://zeltazivtina.lv/lv/rates> [2011.16.03], SIA BITE Latvija. *Tarifu plāni un pakalpojumi.* <http://www.bite.lv/lv/pc/voice> [2011.17.03], SIA BITE Latvija. *Tarifi.* <http://www.bifri.lv/lv/tariffs/local> [2011.15.03].

1.6.tabulā ir atspoguļoti tarifi gan pastāvīgajos pieslēgumos, gan priekšapmaksas kartēs. Katrs mobilo sakaru operatori klientiem piedāvā tik plašu tarifu klāstu, ka katrs klients jebkurā no tīkliem varētu izvēlēties sev piemērotu tarifa plānu. Jāsecina, ka bieži klienti izvēlas mobilo sakaru operatoru balstoties uz vidi, kurā viņi atrodas (kādu tarifu lieto viņu draugi, vecāki), akcijām, kuras piedāvā mobilo sakaru operators, kā arī agresīvas reklāmas kampaņas iespaidā, un ne vienmēr izdarot izvēli par labu izdevīgākajam tarifu plānam.

Bibliogrāfija

1. LR Centrālā statistikas pārvalde. *IS02. PASTĀVĪGO IEDZĪVOTĀJU SKAITS PĒC DZIMUMA UN DZĪVESVIETAS GADA SĀKUMĀ*
<http://data.csb.gov.lv/Dialog/varval.asp?ma=IS0020&ti=IS02%2E+PAST%2CV%CEG+O+IEDZ%CEVOT%2CJU+SKAITS+P%2C7C+DZIMUMA+UN+DZ%CEVESVIETA+S+GADA+S%2CKUM%2C&path=../DATABASE/Iedzsoc/Ikgad%2E7jie%20statistikas%20dati/Iedz%EEvot%2E2ji/&lang=16> [2011.13.03].
2. Lursoft. *Uzņēmumi ar lielāko gada apgrozījumu.*
http://www.lursoft.lv/estadistic?act=UR_STATS&id=8 [2011.15.03].

3. Lursoft. *15 lielākie uzņēmumi pēc peļņas gadu griezumā.* http://www.lursoft.lv/estadistic?act=UR_STATS&id=365 [2011.15.03].
4. SIA GV KERNEL. *Tarifus salīdzinošā tabula.* http://mobitel.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=240&Itemid=15 [2011.15.03].
5. SIA LMT. *Paziņojumi preseī.* http://www.lmt.lv/lat/par_lmt/presei/presei_2011?presscode=238 [2011.15.03].
6. SIA BITE Latvija. *Vēsture.* <http://www.bite.lv/lv/about/bite/history> [2011.15.03].
7. SIA TELE2. *Medijiem.* <http://www.tele2.lv/medijiem.html> [2011.15.03].
8. SIA LMT. *Pieslēguma veidi.* http://www.lmt.lv/lat/abonentiem/piesleguma_veidi [2011.16.03].
9. SIA LMT. *O!Tarifi.* <http://www.okarte.lv/lat/tarifi> [2011.15.03].
10. SIA TELE2. *Tarifu plāni.* http://www.tele2.lv/tarifu_plani.html [2011.17.03].
11. SIA TELE2. *Tarifi.* <http://zeltazivtina.lv/lv/rates> [2011.16.03].
12. SIA BITE Latvija. *Tarifu plāni un pakalpojumi.* <http://www.bite.lv/lv/pc/voice> [2011.17.03].
13. SIA BITE Latvija. *Tarifi.* <http://www.bifri.lv/lv/tariffs/local> [2011.15.03].